

305**UCHWAŁA PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ**

z dnia 8 maja 2000 r.

w sprawie wytycznych dla okręgowych komisji wyborczych i obwodowych komisji wyborczych, dotyczących zadań i trybu pracy w wyborach uzupełniających do Senatu IV kadencji wybranego w dniu 21 września 1997 r.

Na podstawie art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 10 maja 1991 r. — Ordynacja wyborcza do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1994 r. Nr 54, poz. 224 oraz z 1997 r. Nr 70, poz. 443 i Nr 98, poz. 604) i art. 59 ust. 1 ustawy z dnia 28 maja 1993 r. — Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 45, poz. 205, z 1995 r. Nr 132, poz. 640, z 1997 r. Nr 47, poz. 297, Nr 70, poz. 443, Nr 88, poz. 554, Nr 98, poz. 604, Nr 121, poz. 770 i Nr 141, poz. 943 oraz z 1999 r. Nr 49, poz. 483) Państwowa Komisja Wyborcza uchwala, co następuje:

§ 1. Ustala się wytyczne w sprawie zadań i trybu pracy okręgowych komisji wyborczych w wyborach uzupełniających do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

IV kadencji wybranego w dniu 21 września 1997 r., stanowiące załącznik nr 1 do uchwały.

§ 2. Ustala się wytyczne w sprawie zadań i trybu pracy obwodowych komisji wyborczych w wyborach uzupełniających do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej IV kadencji wybranego w dniu 21 września 1997 r., stanowiące załącznik nr 2 do uchwały.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu.

Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej:

F. Rymarz

Załączniki do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 8 maja 2000 r. (poz. 305)

Załącznik nr 1

WYTYCZNE PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ W SPRAWIE ZADAŃ I TRYBU PRACY OKRĘGOWYCH KOMISJI WYBORCZYCH W WYBORACH UZUPEŁNIAJĄCYCH DO SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ IV KADENCJI WYBRANEGO W DNIU 21 WRZEŚNIA 1997 R.**I. Organizacja pracy okręgowych komisji wyborczych****1. Pierwsze posiedzenie komisji**

Pierwsze posiedzenie okręgowej komisji wyborczej organizuje i zwołuje dyrektor delegatury wojewódzkiej Krajowego Biura Wyborczego. Na posiedzeniu tym komisja wybiera ze swego składu przewodniczącego i 2 jego zastępców oraz powołuje na sekretarza komisji dyrektora delegatury wojewódzkiej Krajowego Biura Wyborczego lub osobę przez niego wskazaną (art. 65 ust. 4 i 5 Ordynacji wyborczej do Sejmu). Sekretarz komisji uczestniczy w jej posiedzeniach z głosem doradczym.

Niezwłocznie po ukonstytuowaniu się komisji podaje się do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty informację o jej składzie, z uwzględnieniem pełnionych funkcji (art. 65 ust. 6 Ordynacji wyborczej do Sejmu). Zaleca się, by informacja o składzie komisji została podana, w formie komunikatu, w lokalnej prasie oraz wywieszona w siedzibie komisji i w urzędach administracji rządowej i samorządowej.

Na pierwszym posiedzeniu komisja ustala plan pracy związany z przyjmowaniem do zarejestrowania zgłoszeń kandydatów na senatora. Termin przyjmowania zgłoszeń upływa w dniu określonym

w kalendarzu wyborczym, tj. 16 maja 2000 r. o godz. 24⁰⁰. Pełnomocnicy komitetów wyborczych mogą dokonywać zgłoszeń niezwłocznie po powołaniu okręgowych komisji wyborczych. Konieczne więc jest ustalenie planu dyżurów komisji dla przyjmowania zgłoszeń z uwzględnieniem nasilenia ilości zgłoszeń, zwłaszcza w okresie bezpośrednio poprzedzającym upływ terminu do ich dokonania.

Informację o miejscu, dniach i godzinach pełnienia dyżurów podaje się do publicznej wiadomości w formie komunikatu w lokalnej prasie. Należy także wywieścić informację w siedzibie komisji.

Zgłoszenia kandydatów na senatora okręgowa komisja przyjmuje w składzie regulaminowo określonym (co najmniej połowa składu, w tym przewodniczący lub zastępca).

Na pierwszym posiedzeniu okręgowa komisja rozstrzyga sprawę utworzenia swojej inspekcji.

2. Tryb pracy komisji

Okręgowa komisja wyborcza wykonuje swoje zadania w sposób i w trybie określonym w regulaminie (uchwała Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 1 lipca 1997 r. w sprawie regulaminów okręgowych i obwodowych komisji wyborczych powołanych do przeprowadzenia wy-

borów do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 40, poz. 415).

W pracach komisji obowiązuje zasada kolegialności, która wyklucza tworzenie np. prezydium komisji upoważnionego do wykonania niektórych zadań w zastępstwie komisji.

Wszystkie rozstrzygnięcia komisji, dla których przepisy prawa wyborczego wymagają formy protokołu, a także orzeczenia komisji, muszą być podejmowane na posiedzeniach. Orzeczenia mają formę uchwał.

Obowiązek kolegialnego rozstrzygania spraw przez okręgową komisję wyborczą nie stanowi przeszkody w przydzielaniu przez komisję wykonania określonych czynności przewodniczącemu, jego zastępcom, członkom komisji i sekretarzowi lub powołanym w tym celu z jej składu zespołom. Może to dotyczyć takich czynności, jak: badanie danych w postępowaniu przewidzianym w art. 90 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu, ustalanie danych faktycznych w związku z rozpatrywaniem skarg, dokonywanie kontroli pracy obwodowych komisji wyborczych, odbiór protokołów głosowania od obwodowych komisji wyborczych.

Komisja powinna ustalić tryb niezwłocznego zwoływania posiedzeń dla rozpatrzenia spraw pilnych.

Czynności związane z rejestracją kandydatów na senatora protokołowane są na formularzach, których wzór stanowi załącznik nr 4 do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 3 lipca 1997 r. w sprawie określenia wzorów potwierdzenia zgłoszenia do rejestracji okręgowej listy kandydatów na posłów i protokołu rejestracji okręgowej listy kandydatów na posłów oraz potwierdzenia zgłoszenia do rejestracji kandydata na senatora lub kandydatów na senatorów i protokołu rejestracji kandydata na senatora lub kandydatów na senatorów, stosowanych w wyborach do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 40, poz. 416). W sprawach niżej wymienionych komisja podejmuje uchwały w formie odrębnego dokumentu, w związku z art. 1 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Senatu:

- 1) wezwanie pełnomocnika do usunięcia wad zgłoszenia (art. 82 ust. 2 i 3 i art. 83 ust. 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu),
- 2) odmowa przyjęcia zgłoszenia kandydatów na senatora (art. 89 ust. 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu),
- 3) odmowa rejestracji kandydatów na senatora (art. 83 ust. 2 i art. 90 ust. 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu),
- 4) skreślenie kandydata na senatora (art. 87 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu),
- 5) unieważnienie rejestracji kandydata na senatora (art. 87 ust. 4 Ordynacji wyborczej do Sejmu).

W sprawach, o których wyżej mowa, uchwały wymagają uzasadnienia, a gdy przysługuje od nich odwołanie — także zamieszczenia odpowiedniego pouczenia.

II. Zadania okręgowych komisji wyborczych dotyczące rejestracji kandydatów na senatora

1. Rejestracja kandydatów na senatora

A. Zgłoszenie

Na podstawie art. 100 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej kandydatów na senatora mogą zgłaszać partie polityczne oraz wyborcy i w związku z tym nie ma zastosowania art. 9 Ordynacji wyborczej do Senatu w części odnoszącej się do organizacji politycznych i organizacji społecznych. Z art. 1 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Senatu i art. 77 ust. 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu wynika, że kandydatów na senatora mogą zgłaszać również koalicje wyborcze utworzone przez partie polityczne.

Czynności wyborcze w imieniu partii przy zgłaszaniu do rejestracji kandydatów na senatora wykonują organy upoważnione do reprezentowania partii przy czynnościach prawnych. W dalszej części Wytycznych przez użyte określenie „komitet wyborczy” należy rozumieć również statutowe organy partii.

W imieniu koalicji wyborczych partii oraz w imieniu wyborców czynności wyborczych dokonują komitety wyborcze utworzone przez te partie lub wyborców. Przedstawicielami komitetów wyborczych wobec organów wyborczych są ich pełnomocnicy oraz osoby upoważnione przez pełnomocników.

W wyborach do Senatu partie mogą utworzyć koalicję wyborczą w celu wspólnego zgłoszenia kandydatów na senatorów, przy czym jest możliwy udział tej samej partii w różnych koalicjach wyborczych w różnych okręgach wyborczych oraz samodzielne zgłaszanie kandydatów na senatorów przez partię wchodzącą w skład koalicji w tych okręgach wyborczych, w których koalicja nie zgłosiła wspólnego kandydata na senatora. Interpretacja ta wynika z odrębności wyborów do Senatu w każdym okręgu.

- 1) Zgłoszenie kandydata na senatora powinno spełniać następujące ustawowe warunki:
 - a) zgłoszenie powinno być doręczone okręgowej komisji wyborczej przez pełnomocnika komitetu wyborczego lub osobę przez niego upoważnioną osobiście, najpóźniej do godz. 24⁰⁰ dnia 16 maja 2000 r. (art. 89 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu i art. 10 ust. 1 i 3 Ordynacji wyborczej do Senatu);
 - b) zgłoszenie powinno być podpisane przez pełnomocnika komitetu wyborczego lub osobę przez niego upoważnioną. Do zgłoszenia załącza się dokument wydany przez komitet wyborczy, stwierdzający powołanie pełnomocnika, z podaniem jego nazwiska, imienia i dokładnego adresu. Jeżeli zgłoszenia dokonuje osoba upoważniona przez pełnomocnika, powinna ona oprócz pełnomocnictwa załączyć udzielone jej upoważnienie wydane przez pełnomocnika komitetu wyborczego, zawierające nazwisko, imię i dokładny adres (art. 80 ust. 3 i 4 Ordynacji wyborczej do Sejmu). Dokumentem stwierdzającym powołanie pełnomocnika komitetu wyborczego

może być np. uchwałą organu statutowego partii, upoważnionego do jej reprezentowania przy czynnościach prawnych. W wypadku koalicji wyborczej oraz komitetu wyborczego utworzonego przez wyborców ustanowienie pełnomocnika powinno mieć formę uchwały komitetu wyborczego. Ustanowienie pełnomocnika może być również dokonane w dokumencie o utworzeniu komitetu wyborczego (art. 81 ust. 5 pkt 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu). Niezbędne jest wyraźne określenie zakresu udzielonego pełnomocnictwa, np. przez zamieszczenie wyrazów „w wyborach uzupełniających do Senatu w dniu w okręgu wyborczym obejmującym obszar województwa”;

c) w wyborach uzupełniających w okręgu obsadzany jest jeden mandat, a zatem każdy komitet wyborczy może zgłosić tylko po jednym kandydacie (art. 10 ust. 2 w związku z art. 20 ust. 2 Ordynacji wyborczej do Senatu);

d) w zgłoszeniu musi być podana nazwa oraz dokładny adres komitetu wyborczego.

Jeżeli zgłoszenia dokonuje:

— partia — nazwą komitetu wyborczego jest nazwa statutowego organu partii upoważnionego do jej reprezentowania przy czynnościach prawnych (art. 77 ust. 1 i 6 Ordynacji wyborczej do Sejmu), np. prezydium, rada naczelna, zarząd, komitet wykonawczy danej partii (pełna nazwa),

— koalicja wyborcza partii (art. 77 ust. 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu) — nazwa komitetu wyborczego powinna zawierać wyrazy „komitet wyborczy” oraz nazwę koalicji. Nazwa koalicji nie musi składać się z nazw partii tworzących koalicję, a jej symbol graficzny nie musi nawiązywać do symboli graficznych podmiotów tworzących tę koalicję,

— grupa wyborców (art. 77 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu) — nazwa komitetu wyborczego powinna zawierać wyrazy „komitet wyborczy” i przyjętą przez tych wyborców pełną nazwę tego komitetu. Nazwa komitetu wyborczego nie może być taka sama jak nazwa partii wpisanej do ewidencji partii, prowadzonej przez Sąd Okręgowy w Warszawie. Jeżeli natomiast komitet wyborców ma taką samą nazwę jak komitet, który wcześniej dokonał zgłoszenia, ale różne są siedziby komitetów, to wyróżnikiem nazwy może być siedziba komitetu, np. Komitet Wyborczy „Niezależni” w X, Komitet Wyborczy „Niezależni” w Y. Jeśli dwa komitety wyborcze utworzone przez wyborców mają taką samą nazwę i siedzibę w tej samej miejscowości, to należy wezwać komitet wyborczy, który później dokonał zgłoszenia, do usunięcia tej wady w terminie 3 dni, zgodnie z art. 82 ust. 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu. Zmiana w nazwie komitetu wyborczego, który później dokonuje zgłoszenia, nie wymaga ponownego zbierania podpisów osób popierających.

Wymagane jest podanie nazwisk i imion osób tworzących komitet wyborczy w liczbie nie

mniej niż 15 oraz ich adresów (art. 81 ust. 1 pkt 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu);

e) nazwa komitetu wyborczego musi być używana w jednakowym brzmieniu na wszystkich dokumentach wyborczych składanych przy rejestracji kandydata na senatora;

f) w zgłoszeniu powinny być podane nazwisko, imiona, wiek, zawód i miejsce zamieszkania kandydata, a w wypadku kandydata komitetu wyborczego utworzonego przez wyborców — także, obowiązkowo, informacja o przynależności kandydata do partii, której jest członkiem. Wskazana nazwa partii nie może przekraczać 40 znaków drukarskich. Jeżeli kandydat komitetu wyborców nie należy do partii politycznej, w zgłoszeniu powinna być zawarta informacja, że nie jest on członkiem partii (np. „nie należy do partii politycznej”). Stwierdzony przez komisję brak informacji o przynależności partyjnej kandydata zgłoszonego przez komitet wyborców jest wadą zgłoszenia. W wypadku gdy w dokumentach wydanych na podstawie przepisów o ewidencji ludności dokonano wpisu dwóch (lub więcej) imion kandydata, w zgłoszeniu powinny być podane wszystkie imiona w ich pełnym brzmieniu i w kolejności wynikającej z dokumentów, o których mowa. W razie wątpliwości, czy podano zawód wykonywany czy wyuczony, rozstrzyga oświadczenie kandydata. Miejscem zamieszkania jest nazwa miasta lub wsi ze wskazaniem gminy, bez dokładnego adresu (art. 81 ust. 1 pkt 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu).

Kandydat na senatora najpóźniej w dniu wyborów musi mieć ukończone 30 lat (art. 99 ust. 2 Konstytucji).

2) Pełnomocnik może w zgłoszeniu kandydata na senatora:

a) wskazać symbol graficzny, a także skrót nazwy komitetu wyborczego, którym to skrótem będzie się oznaczać na urzędowych obwieszczeniach i na kartach do głosowania kandydata na senatora; skrót tej nazwy powinien nawiązywać do nazwy komitetu. Późniejsze zgłoszenie wniosku w tej sprawie nie może być przyjęte (art. 81 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu i art. 13 Ordynacji wyborczej do Senatu);

b) złożyć wniosek o oznaczenie kandydata nazwą lub skrótem nazwy jednej popierającej go partii bądź organizacji. Nazwa lub skrót nazwy partii bądź organizacji nie może przekraczać 40 znaków drukarskich; ustalenia tej nazwy zgodnie ze wskazaną liczbą znaków dokonuje komitet wyborczy, a nie komisja. Nie ma podstawy prawnej do oznaczenia kandydata jako „niezależny”, „bezpartyjny” itp.; zgłoszenie takie jest dotknięte wadą (art. 81 ust. 3 Ordynacji wyborczej do Sejmu).

3) Do zgłoszenia muszą być dołączone:

a) uwierzytelniony wyciąg z ewidencji partii prowadzonej przez Sąd Okręgowy w Warszawie (dotyczy to zgłoszenia dokonane przez komitet będący organem statutowym partii i zgłoszenia

dokonanego przez komitet utworzony przez koalicję partii), a w wypadku koalicji wyborczej oraz komitetu wyborczego utworzonego przez wyborców — dokument stwierdzający utworzenie takiego komitetu, podpisany przez 3 osoby przyjmujące odpowiedzialność za prawdziwość zawartych w nim danych (art. 81 ust. 5 pkt 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu). Dokumentem stwierdzającym utworzenie komitetu koalicji wyborczej może być np. wspólne oświadczenie lub uchwała organów uprawnionych do reprezentowania członków koalicji przy czynnościach prawnych. Może to być również oświadczenie podpisane przez 3 członków komitetu wyborczego koalicji. Konieczne jest podanie nazw, skrótów nazw i adresów organów statutowych wszystkich partii tworzących koalicję wyborczą oraz nazwy komitetu wyborczego koalicji (identycznej z nazwą na zgłoszeniu). W skład koalicji wyborczej nie może wchodzić partia polityczna nie wpisana do ewidencji prowadzonej przez Sąd Okręgowy w Warszawie.

W wypadku komitetu wyborczego utworzonego przez wyborców dokumentem potwierdzającym utworzenie komitetu wyborczego może być protokół z zebrania, na którym postanowiono utworzyć komitet, podpisany przez 3 osoby przyjmujące odpowiedzialność za prawdziwość zawartych w nim danych,

- b) wykaz podpisów co najmniej 3000 wyborców stale zamieszkałych w danym okręgu wyborczym, popierających zgłoszenie kandydata na senatora. Podpisy muszą być złożone na wykazach o treści spełniającej warunki określone w art. 88 ust. 2 i 3 Ordynacji wyborczej do Sejmu,
- c) pisemne oświadczenie każdego kandydata o zgodzie na kandydowanie (art. 81 ust. 5 pkt 3 Ordynacji wyborczej do Sejmu). Oświadczenie powinno zawierać: nazwisko i imię (imiona) kandydata, zgodę na kandydowanie we wskazanym okręgu oraz datę i podpis kandydata,
- d) pisemne oświadczenie kandydata dotyczące pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi, o którym mowa w art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944—1990 osób pełniących funkcje publiczne (Dz. U. z 1999 r. Nr 42, poz. 428, Nr 57, poz. 618, Nr 62, poz. 681 i Nr 63, poz. 701). Jeśli kandydat na senatora, zgodnie z przepisami tej ustawy, wypełnił tylko część A oświadczenia, to oświadczenie takie powinno być doręczone wraz ze zgłoszeniem. Oświadczenie kandydata, który wypełnił części A i B, jest składane bezpośrednio przez kandydata przewodniczącemu okręgowej komisji lub jego zastępcy; fakt złożenia oświadczenia przewodniczący komisji potwierdza pisemnie. Potwierdzenie złożenia oświadczenia pełnomocnik komitetu jest obowiązany złożyć okręgowej komisji wraz ze zgłoszeniem. Po otrzymaniu oświadczenia (obejmującego

części A i B) przewodniczący okręgowej komisji wyborczej wykonuje kserokopię części A zgłoszenia, którą komisja dołącza do zgłoszenia.

- 4) W celu ułatwienia komitetom wyborczym wykonania czynności związanych ze zgłoszeniem do rejestracji kandydatów na senatorów dopuszcza się stosowanie następujących dokumentów w formie kserokopii lub telefaksu:

- dokumentu stwierdzającego powołanie pełnomocnika komitetu wyborczego (art. 80 ust. 3 Ordynacji wyborczej do Sejmu) oraz upoważnienia udzielonego przez pełnomocnika komitetu wyborczego (art. 80 ust. 4 Ordynacji wyborczej do Sejmu),
- listy osób tworzących komitet wyborczy (art. 81 ust. 1 pkt 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu),
- uwierzytelnionego wyciągu z ewidencji partii, prowadzonej przez Sąd Okręgowy w Warszawie, wydanego w 2000 r. (art. 81 ust. 5 pkt 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu),
- dokumentu stwierdzającego utworzenie komitetu koalicji wyborczej i komitetu wyborczego wyborców (art. 81 ust. 5 pkt 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu).

Wymienione dokumenty muszą być uwierzytelnione przez pełnomocnika lub upoważnioną przez niego osobę i opatrzone datą.

B. Przyjęcie zgłoszenia

Okręgowa komisja wyborcza, przyjmując zgłoszenie kandydata na senatora, w obecności pełnomocnika sprawdza prawidłowość złożenia wymaganej liczby podpisów. Każda strona wykazu podpisów wyborców powinna spełniać warunki określone w art. 88 ust. 2 i 3 Ordynacji wyborczej do Sejmu. Poparcia mogą udzielać tylko wyborcy stale mieszkający w okręgu wyborczym, w którym kandydat na senatora jest zgłaszany. Granice okręgu stanowią granice województwa istniejącego do dnia 31 grudnia 1998 r. i są określone w obwieszczeniu Państwowej Komisji Wyborczej.

Prawidłowo wypełnione arkusze z podpisami wyborców muszą w szczególności spełniać następujące warunki:

- zawierać na każdej stronie wykazu treść tytułu wykazu, nazwy poszczególnych rubryk oraz podpis pełnomocnika, także w odniesieniu do wykazów sporządzonych dwustronnie,
- poszczególne strony wykazu nie mogą być kopiami oryginalnych wykazów ani składać się z części doklepanych,
- wypełnienie przy podpisie każdego wyborcy wszystkich rubryk ustalonych wzorem. Imię i nazwisko musi być wpisane w pełnym brzmieniu. Adres zamieszkania powinien obejmować nazwę miejscowości (miasta, wsi, osady), nazwę ulicy, numeru domu i numeru mieszkania oraz nazwę gminy. W miejscowościach, w których nie ma ulic, konieczne jest wskazanie numeru posesji, a w bu-

dynkach, jeżeli są numery mieszkań — także tych numerów. Kod pocztowy nie jest elementem adresu.

W trakcie sprawdzania prawidłowości poparcia i liczenia podpisów komisja numeruje każdy arkusz wykazu (a jeśli wykaz jest dwustronny, to każdą stronę), wpisuje na każdym arkuszu lub stronie liczbę wyborców, którzy prawidłowo udzielili poparcia, oraz zaznacza nazwiska wyborców, którzy udzielili poparcia w sposób wadliwy, i opatruje każdy arkusz lub stronę swoją pieczęcią. Następnie komisja sumuje liczbę podpisów wyborców, którzy prawidłowo udzielili poparcia.

- 1) Jeśli prawidłowo złożona liczba podpisów wyborców jest nie mniejsza niż 3000, komisja wydaje pełnomocnikowi potwierdzenie zgłoszenia do rejestracji na druku, którego wzór stanowi załącznik nr 3 do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 3 lipca 1997 r. (Monitor Polski Nr 40, poz. 416). Wypełniając druk potwierdzenia zgłoszenia, należy dopisać, że dotyczy on wyborów uzupełniających, oraz wykreślić nieobowiązujące objaśnienia dotyczące „organizacji politycznej lub społecznej”. Przyjęte wykazy podpisów komisja wkłada do koperty lub pakuje w paczkę, którą oznacza nazwą komitetu, zakleja lub obwiązuje sznurkiem i opieczętowuje pieczęcią komisji (art. 89 ust. 1 i 4 Ordynacji wyborczej do Sejmu). Delegatury wojewódzkie Krajowego Biura Wyborczego zapewniają bezpieczne warunki przechowania pakietów z wykazami podpisów.
- 2) Jeśli prawidłowo złożona liczba podpisów wyborców jest mniejsza niż 3000, komisja podejmuje uchwałę o odmowie przyjęcia zgłoszenia i w uzasadnieniu wskazuje stwierdzone wady (art. 89 ust. 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu). W uchwale należy zawrzeć pouczenie o przysługującym pełnomocnikowi, zgodnie z art. 89 ust. 3 Ordynacji wyborczej do Sejmu, prawie odwołania. Wraz z uchwałą komisja zwraca pełnomocnikowi wykaz podpisów z opieczętowanymi arkuszami. Jeżeli nie upłynął termin zgłaszania do rejestracji, a komitet zbierze brakujące podpisy i dołączy je do opieczętowanych arkuszy, może wówczas dokonać ponownego zgłoszenia kandydata na senatora.

C. Sprawdzanie prawdziwości danych zawartych w wykazie podpisów wyborców bądź wiarygodności podpisów

W razie uzasadnionych wątpliwości co do prawdziwości danych zawartych w wykazie podpisów bądź wiarygodności podpisów okręgowa komisja wstrzymuje rejestrację i dokonuje sprawdzenia danych bądź wiarygodności podpisów w sposób określony w art. 90 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu. Mimo że termin 3-dniowy przewidziany na te czynności ma charakter instrukcyjny, należy dążyć do jego dotrzymania.

O wstrzymaniu rejestracji i wszczęciu postępowania wyjaśniającego komisja zawiadamia niezwłocznie pełnomocnika, wskazując czynności, jakich ma zamiar dokonać; komisja jest obowiązana dopuścić pełnomocnika do obecności przy ich wykonywaniu.

Jeżeli w wyniku postępowania wyjaśniającego komisja ustali, że zgłoszenie zostało poparte prawidłowo złożonymi podpisami co najmniej 3000 wyborców, dokonuje jego rejestracji.

Jeżeli w wyniku przeprowadzonego postępowania zostanie ustalone, że zgłoszenie nie uzyskało poparcia co najmniej 3000 wyborców, komisja podejmuje uchwałę o odmowie rejestracji. W uchwale należy zawrzeć pouczenie o przysługującym pełnomocnikowi, zgodnie z art. 90 ust. 3 Ordynacji wyborczej do Sejmu, prawie odwołania do sądu okręgowego, a w uzasadnieniu orzeczenia wskazać stwierdzone nieprawidłowości.

D. Rejestracja

Po wydaniu pełnomocnikowi potwierdzenia zgłoszenia komisja przystępuje niezwłocznie do rejestracji kandydata na senatora.

Przed dokonaniem rejestracji komisja bada, czy zgłoszenie spełnia warunki określone w art. 10 Ordynacji wyborczej do Senatu. Komisja sprawdza ponadto, czy kandydat najpóźniej w dniu wyborów będzie miał ukończonych 30 lat, czy nazwa, skrót nazwy i symbol graficzny komitetu wyborczego różnią się dostatecznie od nazw, skrótów nazw i symboli graficznych komitetów, które wcześniej zgłosiły do zarejestrowania kandydatów na senatorów.

Jeżeli zgłoszenie nie zawiera wad, okręgowa komisja wyborcza niezwłocznie dokonuje rejestracji, sporządzając protokół rejestracji na druku, którego wzór stanowi załącznik nr 4 do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 3 lipca 1997 r. Protokół rejestracji komisja sporządza w 3 egzemplarzach. Jeden egzemplarz protokołu stanowi dokumentację komisji, drugi doręcza się pełnomocnikowi, a trzeci przesyła listownie Państwowej Komisji Wyborczej, przekazując wcześniej jego treść telefaksem lub systemem elektronicznego przekazywania tekstów. Wraz z protokołem należy przesać Państwowej Komisji Wyborczej kopię dokumentu zgłoszenia kandydata do rejestracji oraz dokument stwierdzający utworzenie komitetu, o jakim mowa w art. 81 ust. 5 pkt 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu. Sporządzając protokół rejestracji, należy dopisać, że dotyczy on wyborów uzupełniających, właściwie określić obszar okręgu wyborczego oraz wykreślić nieaktualne zapisy związane z możliwością zgłoszenia kandydata przez organizację polityczną lub społeczną.

Komisja odmawia zarejestrowania kandydata, jeżeli zgłoszenie zostało wniesione po ustawowo określonym terminie bądź przez nieuprawniony podmiot (np. przez organizację społeczną lub niezarejestrowaną partię) lub jeżeli komitet zgłosił więcej niż jednego kandydata na senatora, wydając orzeczenie w tej sprawie, które niezwłocznie doręcza się pełnomocnikowi. Dokumenty zgłoszone do rejestracji stanowią dokumentację okręgowej komisji wyborczej i nie są wydawane pełnomocnikowi.

Komisja odmawia rejestracji kandydata, jeżeli stwierdzi, że jego kandydatura została zarejestrowana wcześniej w innym lub tym samym okręgu.

Jeżeli zgłoszenie ma inne wady, w szczególności wymienione w art. 82 ust. 2 i 3 Ordynacji wyborczej do Sejmu, komisja wzywa pełnomocnika do ich usunięcia w terminie 3 dni. Wezwanie doręcza się niezwłocznie. Wyznaczony termin do usunięcia wad może upłynąć po ustawowo określonym terminie na zgłoszenie kandydatów na senatorów do rejestracji.

W razie nieusunięcia wady (np. niekompletnych danych adresowych, błędów w pisowni np. nazwiska) w wyznaczonym terminie, komisja wydaje orzeczenie o odmowie rejestracji.

E. Obwieszczenia o zarejestrowanych kandydatach na senatorów

Okręgowa komisja wyborcza ustala na posiedzeniu treść obwieszczenia o zarejestrowanych kandydatach na senatora, zawierającego informacje o nazwach i skrótach nazw komitetów wyborczych oraz dane o kandydatach zawarte w zgłoszeniach. Dane obejmują: nazwisko, imiona, wiek, zawód oraz miejsce zamieszkania, tj. nazwę miasta lub wsi ze wskazaniem nazwy gminy (art. 86 ust. 1 w związku z art. 81 ust. 1 pkt 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu).

Nazwiska kandydatów należy umieścić w kolejności alfabetycznej (art. 12 w związku z art. 13 Ordynacji wyborczej do Senatu). Przy nazwisku każdego z kandydatów zgłoszonych przez komitety wyborcze utworzone przez wyborców należy umieścić informację o przynależności (lub braku przynależności) do partii politycznej; należy wpisać „członek” i nazwę partii (zawie-

rającą nie więcej niż 40 znaków drukarskich — art. 81 ust. 4 Ordynacji wyborczej do Sejmu) lub „nie należy do partii politycznej”.

W treści obwieszczenia należy uwzględnić wnioski pełnomocników o umieszczenie przy nazwiskach poszczególnych kandydatów nazwy lub skrótu nazwy jednej partii bądź organizacji popierającej danego kandydata. Nazwa lub skrót nazwy partii albo organizacji nie może liczyć więcej niż 40 znaków drukarskich; znaki interpunkcji są znakami drukarskimi, przerwy między wyrazami nie są zaliczane do znaków drukarskich (art. 86 ust. 1 w związku z art. 81 ust. 3 Ordynacji wyborczej do Sejmu).

W obwieszczeniu należy podać także treść części A oświadczenia, o którym mowa w art. 86 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu, w brzmieniu ustalonym ustawą z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944—1990 osób pełniących funkcje publiczne (Dz. U. z 1999 r. Nr 42, poz. 428, Nr 57, poz. 618, Nr 62, poz. 681 i Nr 63, poz. 701).

Na obwieszczeniach nie umieszcza się symbolu graficznego partii, organizacji ani komitetu wyborczego.

Okręgowa komisja wyborcza zarządza niezwłocznie wydrukowanie obwieszczeń i przekazuje je dyrektorowi delegatury wojewódzkiej Krajowego Biura Wyborczego; obwieszczenie musi być rozplakatowane w terminie określonym w „Kalendarzu wyborczym”. Jeden egzemplarz obwieszczenia należy niezwłocznie przesłać Państwowej Komisji Wyborczej.

Wzór obwieszczenia

OBWIESZCZENIE

Okręgowej Komisji Wyborczej w

z dnia 2000 r.

o zarejestrowanych kandydatach na senatora w wyborach uzupełniających zarządzonych na dzień 25 czerwca 2000 r.

Na podstawie art. 12 ustawy z dnia 10 maja 1991 r. — Ordynacja wyborcza do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1994 r. Nr 54, poz. 224 oraz z 1997 r. Nr 70, poz. 443 i Nr 98, poz. 604) w związku z art. 86 ust. 1 ustawy z dnia 28 maja 1993 r. — Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 45, poz. 205, z 1995 r. Nr 132, poz. 640, z 1997 r. Nr 47, poz. 297, Nr 70, poz. 443, Nr 88, poz. 554, Nr 98, poz. 604, Nr 121, poz. 770 i Nr 141, poz. 943 oraz z 1999 r. Nr 49, poz. 483) i art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944—1990 osób pełniących funkcje publiczne (Dz. U. z 1999 r. Nr 42, poz. 428, Nr 57, poz. 618, Nr 62, poz. 681 i Nr 63, poz. 701), zwanej dalej „powołaną ustawą”, Okręgowa Komisja Wyborcza w podaje do wiadomości informację o zarejestrowanych kandydatach na senatora w wyborach uzupełniających zarządzonych na dzień 25 czerwca 2000 r., w okręgu wyborczym obejmującym obszar województwa istniejącego do dnia 31 grudnia 1998 r.

Kandydaci na senatora:

1.
 (nazwisko, imię — imiona, wiek, zawód, miejsce zamieszkania*)

zgłoszony przez
 (nazwa i skrót nazwy komitetu wyborczego)

członek
 (nazwa lub skrót nazwy partii**)

popierany przez
 (nazwa lub skrót nazwy partii bądź organizacji popierającej kandydata***)

złożył/złożyła następujące oświadczenie:

nie pracowałem/nie pracowałam, nie pełniłem/nie pełniłam służby ani nie byłem / nie byłam świadomym i tajnym współpracownikiem organów bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 i 4 powołanej ustawy.****)
 lub
 pracowałem/pracowałam, pełniłem/pełniłam służbę, byłem/byłam świadomym i tajnym współpracownikiem organów bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 i 4 powołanej ustawy.****)

2.

Przewodniczący
 Okręgowej Komisji Wyborczej

.....
 (imię i nazwisko)

* Przy nazwiskach kandydatów pełniących zawodową służbę wojskową zawód określa się „żołnierz zawodowy”. Miejsce zamieszkania określa się nazwą miasta bądź wsi ze wskazaniem gminy.

** Informacja o przynależności do partii politycznej dotyczy tylko kandydatów z listy komitetu wyborczego utworzonego przez wyborców. Alternatywnie należy wpisać wyrazy: „członek” i nazwę partii lub „nie należy do partii politycznej”. Oznaczenie nazwy partii lub jej skrót nie mogą przekraczać 40 znaków drukarskich.

*** Wyrazy „popierany przez” oraz nazwę lub skrót nazwy partii bądź organizacji popierającej kandydata wpisuje się, jeżeli pełnomocnik złożył wniosek w tej sprawie. Nazwa lub skrót nazwy nie mogą przekraczać 40 znaków drukarskich.

**** Uwzględnić elementy właściwe zgodnie ze złożonym oświadczeniem.

F. Zmiany dotyczące zarejestrowanych kandydatów na senatorów

Okręgowa komisja wyborcza skreśla kandydata na senatora, który zmarł, utracił prawo wybieralności lub złożył na piśmie oświadczenie o wycofaniu zgody na kandydowanie (art. 87 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu).

W razie rozwiązania komitetu wyborczego, o którym mowa w art. 77 ust. 1 lub 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu, okręgowa komisja unieważnia rejestrację

kandydata na senatora (art. 87 ust. 4 Ordynacji wyborczej do Sejmu).

Zawiadomienie wyborców o zmianach następuje w formie obwieszczenia. Jeśli wydrukowanie obwieszczenia przed dniem wyborów jest niemożliwe, należy zapewnić umieszczenie odpowiedniej informacji w lokalach obwodowych komisji wyborczych i w miarę możliwości podać w formie komunikatu w lokalnych środkach masowego przekazu. Jeden egzemplarz obwieszczenia lub informacji należy niezwłocznie przekazać Państwowej Komisji Wyborczej.

Wzór obwieszczenia**OBWIESZCZENIE**

Okręgowej Komisji Wyborczej w

z dnia 2000 r.

Na podstawie art. 12 ustawy z dnia 10 maja 1991 r. — Ordynacja wyborcza do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1994 r. Nr 54, poz. 224 oraz z 1997 r. Nr 70, poz. 443 i Nr 98, poz. 604), w związku z art. 87 ust.5 ustawy z dnia 28 maja 1993 r. — Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 45, poz. 205, z 1995 r. Nr 132, poz. 640, z 1997 r. Nr 47, poz. 297, Nr 70, poz. 443, Nr 88, poz. 554, Nr 98, poz. 604, Nr 121, poz. 770 i Nr 141, poz. 943 oraz z 1999 r. Nr 49, poz. 483) Okręgowa Komisja Wyborcza w podaje do wiadomości, że w dniu w okręgu wyborczym obejmującym obszar województwa istniejącego do dnia 31 grudnia 1998 r. skreśliła zarejestrowanego w wyborach uzupełniających zarządzo-

nych na dzień 25 czerwca 2000 r. kandydata na senatora,

(nazwisko i imię — imiona)

zgłoszonego przez

(nazwa i skrót nazwy

.....

komitetu wyborczego)

na skutek

*(utrata prawa wybieralności, wycofania zgody na kandydowanie, zgonu, rozwiązania komitetu wyborczego)*Przewodniczący
Okręgowej Komisji Wyborczej.....
*(imię i nazwisko)***III. Zadania okręgowych komisji wyborczych przed dniem wyborów**

Do zadań okręgowych komisji wyborczych przed dniem wyborów należy przede wszystkim przeprowadzenie szkoleń obwodowych komisji wyborczych, kontrola rozplakatowania obwieszczeń wyborczych, zarządzenie wydrukowania kart do głosowania oraz zapewnienie ich dostarczenia obwodowym komisjom wyborczym, sprawowanie nadzoru nad przygotowaniem lokali do głosowania i sporządzeniem spisów wyborców. Wykonanie tych czynności wymaga współdziałania okręgowych komisji wyborczych z terenowymi organami administracji rządowej i samorządowej.

1. Szkolenie obwodowych komisji wyborczych

Niezwłocznie po powołaniu obwodowych komisji wyborczych okręgowa komisja wyborcza przeprowa-

dzi szkolenia obwodowych komisji wyborczych w celu przygotowania ich do wykonania zadań i czynności wyborczych. Zakres szkoleń został określony w wytycznych Państwowej Komisji Wyborczej ustalających zadania i tryb pracy obwodowych komisji wyborczych w wyborach uzupełniających do Senatu. W szkoleniach powinni uczestniczyć wszyscy członkowie obwodowych komisji wyborczych. Zaleca się, by szkolenia prowadzili członkowie okręgowej komisji wyborczej.

2. Kontrola wykonania zadań wyborczych

Zgodnie z kalendarzem wyborczym należy dokonać kontroli terminowości, ilości i miejsc rozplakatowania obwieszczeń o zarejestrowanych kandydatach na senatora, a także podjąć działania, aby obwieszczenia były dostępne dla wyborców do dnia głosowania (w razie potrzeby należy rozplakatować je ponownie) oraz

zachować rezerwę obwieszczeń dla umieszczenia ich w lokalach wyborczych w dniu głosowania.

Przypomina się także, że w razie dokonania zmian dotyczących kandydatów na senatora należy sporządzić obwieszczenie o dokonanych zmianach i rozplakować je na obszarze okręgu wyborczego.

Okręgowe komisje wyborcze zarządzają druk i zapewniają przekazanie kart do głosowania do obwodów. Wykonując te czynności, należy pamiętać o uwzględnieniu wszystkich zmian dokonanych w protokołach rejestracji. Należy także zapewnić dokładną korektę kart w procesie druku oraz nadzór nad prawidłowym rozdzielaniem kart według obwodów głosowania. Okręgowe komisje wyborcze stosują odpowiednio wytyczne Państwowej Komisji Wyborczej dotyczące zasad druku i przechowywania kart do głosowania oraz trybu ich dostarczania obwodowym komisjom wyborczym w wyborach do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 21 września 1997 r., stanowiące załącznik do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 12 sierpnia 1997 r.

Karty do głosowania w wyborach uzupełniających do Senatu są drukowane na papierze koloru białego.

Okręgowe komisje wyborcze są także obowiązane zapewnić wykonanie formularzy protokołów głosowania. Nazwiska i imiona kandydatów, a także oznaczenia kandydatów na senatorów umieszczone na kartach do głosowania muszą być identyczne z danymi w protokołach głosowania. Wydrukowanie tych danych w protokołach ułatwi obwodowym komisjom wyborczym prawidłowe ustalenie wyników głosowania. Nadzorując wykonanie formularzy protokołów, należy zapewnić ich korektę i uwzględnić wszystkie zmiany dokonane na kartach do głosowania.

Zgodnie z kalendarzem wyborczym urzędy gmin sporządzą spisy wyborców. Spisy są aktualizowane do dnia ich przekazania przewodniczącym obwodowych komisji wyborczych, tj. do dnia poprzedzającego dzień wyborów. Inspekcja okręgowych komisji wyborczych (jeśli zostanie utworzona) powinna skontrolować terminowość sporządzenia i sposób udostępnienia spisu do publicznego wglądu, a także przebieg aktualizowania spisu. Szczególną uwagę należy zwrócić na przestrzeganie zasady wynikającej z art. 62 ust. 2 Konstytucji, że prawa wybierania nie mają osoby ubezwłasnowolnione, bez względu na powód ubezwłasnowolnienia. Przepis ten zastępuje art. 13 pkt 3 Ordynacji wyborczej do Sejmu.

Należy również dokonać kontroli przygotowania i wyposażenia lokali wyborczych, zwracając uwagę zwłaszcza na sposób oznakowania lokali oraz przygotowanie urządzeń zapewniających tajność głosowania (pomieszczenia lub osłony).

Ważnym zadaniem okręgowych komisji wyborczych jest zapewnienie nadzoru nad właściwym przechowywaniem wydrukowanych kart do głosowania przed ich przekazaniem do obwodów oraz nad dostar-

zeniem obwodowym komisjom kart do głosowania, formularzy protokołów głosowania, urzędowych obwieszczeń i plakatów. Należy także sprawdzić, czy w urzędach gmin przygotowano do przekazania spisy wyborców i właściwe pieczęcie obwodowych komisji wyborczych oraz inne materiały potrzebne do pracy obwodowych komisji (materiały biurowe, wykaz numerów telefonów itp.)

3. Postępowanie w razie zmian dotyczących zarejestrowanych kandydatów na senatorów

Wszystkie zmiany dokonywane w protokołach rejestracji okręgowe komisje wyborcze systematycznie uwzględniają w przygotowywanych do druku kartach do głosowania i formularzach protokołów głosowania.

Gdyby zmiany nastąpiły po wydrukowaniu kart do głosowania i w ocenie okręgowej komisji wyborczej były warunki do druku kart w nowym prawidłowym brzmieniu, okręgowa komisja wyborcza zarządza wydrukowanie nowych kart, informując o tym Państwową Komisję Wyborczą.

Jeżeli dokonanie druku nowych kart jest niemożliwe, to okręgowa komisja wyborcza sporządza informację o nowym prawidłowym brzmieniu karty do głosowania przez odwzorowanie właściwego arkusza karty ze skreślonym nazwiskiem kandydata. Należy także podać przyczynę dokonanej zmiany i warunki ważności głosu oddanego na takiej karcie. Informację przekazuje się obwodowym komisjom wyborczym i wywiesza w lokalach wyborczych obok obwieszczeń o zarejestrowanych listach i kandydatach.

Niedopuszczalne natomiast jest dokonywanie odręcznie na kartach do głosowania jakichkolwiek skreśleń, zamazań itp.

Taki sam tryb postępowania należy stosować przy wykonaniu formularzy protokołów głosowania, z tym że informację o zmianach w protokołach należy przekazać wraz z protokołami obwodowym komisjom wyborczym.

4. Ustalenie trybu przyjmowania protokołów głosowania od obwodowych komisji wyborczych

Okręgowe komisje wyborcze ustalają sposób przyjmowania protokołów głosowania z obwodów, który powinien uwzględniać lokalne możliwości dostarczenia protokołów. Zasadą jest, że protokoły głosowania z obwodów przyjmują członkowie okręgowej komisji wyborczej w swojej siedzibie. Dopuszcza się tworzenie punktów rejonowych dla odbioru protokołów tylko w sytuacjach uzasadnionych znaczną odległością pomiędzy siedzibami obwodowych komisji wyborczych a siedzibą komisji okręgowej albo dużą liczbą obwodów w okręgu wyborczym (aglomeracje miejskie). Punkt rejonowy powinien mieścić się w urzędzie miasta, gminy lub dzielnicy, a jedynie w szczególnych wypadkach w innych pomieszczeniach. W punkcie rejonowym protokoły przekazywane są za pokwitowaniem

w zapieczętowanych kopertach osobie upoważnionej przez okręgową komisję wyborczą (może to być członek inspekcji okręgowej komisji wyborczej).

W punkcie rejonowym ani w czasie dalszego przewożenia protokołów koperty nie mogą być otwierane aż do dostarczenia ich okręgowej komisji wyborczej.

W punkcie rejonowym w żadnej formie nie może być dokonywana kontrola prawidłowości sporządzenia protokołu. Do punktu rejonowego nie mogą być przywożone drugie egzemplarze protokołu. Przy przewożeniu i przekazywaniu kopert z protokołami mogą być obecni mężowie zaufania.

O przyjętym przez okręgowe komisje wyborcze trybie przyjmowania protokołów należy niezwłocznie powiadomić obwodowe komisje wyborcze.

5. Zasady i sposób wykorzystania elektronicznego systemu przesyłania i przetwarzania danych o wynikach głosowania i wynikach wyborów

Zgodnie z art. 60 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu Państwowa Komisja Wyborcza ustala zasady i sposób wykorzystania elektronicznego systemu w wyborach uzupełniających do Senatu (cz. IV niniejszych „Wytycznych”).

Elektroniczny system działa na poziomie Państwowej Komisji Wyborczej i okręgowych komisji wyborczych. W okręgowej komisji wyborczej służy on rejestracji danych liczbowych zawartych w protokołach głosowania i kontroli prawidłowości tych danych pod względem arytmetycznym, obliczeniu wyników głosowania w okręgu (zsumowaniu danych liczbowych z protokołów głosowania w obwodach), transmisji danych z protokołu wyników głosowania i wyniku wyborów do Państwowej Komisji Wyborczej. Okręgowe komisje wyborcze są obowiązane sprawdzić działanie systemu, zapewnić kontrolę i nadzór nad jego funkcjonowaniem oraz zabezpieczeniem. Techniczno-organizacyjne warunki obsługi informatycznej okręgowej komisji wyborczej zapewnia dyrektor delegatury wojewódzkiej Krajowego Biura Wyborczego.

6. Organizacja pracy okręgowych komisji wyborczych w przeddzień i w dniu wyborów

W przeddzień i w dniu wyborów komisja powinna ustalić dyżury członków okręgowych komisji wyborczych w celu rozstrzygania spraw związanych z wyborami: np. podjęcia uchwał w trybie art. 87 Ordynacji wyborczej do Sejmu, a także dla załatwienia skarg i udzielania wyjaśnień prawnych.

Odpowiednio wcześniej okręgowe komisje wyborcze powinny także podjąć działania, aby w godzinach głosowania również w urzędach gmin były pełnione dyżury pracowników ewidencji ludności, umożliwiające obwodowym komisjom wyborczym potwierdzenie faktu zamieszkiwania wyborcy na terenie obwodu głosowania (art. 32 pkt 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu).

IV. Ustalenie wyników głosowania i wyników wyborów w okręgu wyborczym

Przy przekazywaniu protokołów głosowania z obwodów okręgowej komisji wyborczej mogą być obecni pełnomocnicy komitetów wyborczych powołani w trybie art. 80 ust. 3 Ordynacji wyborczej do Sejmu, a także mężowie zaufania, którzy przybyli do siedziby komisji razem z przewodniczącymi komisji obwodowych. Przy dalszych czynnościach w okręgowej komisji wyborczej, tj. przy ustalaniu wyników głosowania i sporządzaniu protokołów wyników głosowania i wyników wyborów w okręgu wyborczym, uczestniczą — zgodnie z art. 108 ust. 5 Ordynacji wyborczej do Sejmu — pełnomocnicy komitetów wyborczych.

Przyjmując protokoły głosowania z obwodów, okręgowa komisja wyborcza sprawdza, czy znajdują się one w zapieczętowanych kopertach. Wpływ każdego protokołu odnotowuje się w przygotowanym wcześniej wykazie obwodów głosowania. Następnie protokół sprawdza się pod względem poprawności jego sporządzenia, zwracając uwagę, czy prawidłowo wpisano nazwę okręgu i obwodu oraz jego numer, czy protokół jest podpisany przez regulaminową liczbę członków komisji (co najmniej przez połowę składu komisji) i czy jest opatrzony właściwą pieczęcią. W razie wniesienia do protokołu zarzutów przez mężów zaufania należy sprawdzić, czy komisja ustosunkowała się do zarzutów. Tak sprawdzony protokół komisja przekazuje obsłudze informatycznej komisji w celu sprawdzenia wewnętrznej spójności danych liczbowych.

Sprawdzony protokół jest zwracany okręgowej komisji wraz z potwierdzeniem jego zgodności arytmetycznej. Jeśli protokół nie zawiera wad, komisja zawiadamia przewodniczącego obwodowej komisji (lub jego zastępcę) o przyjęciu protokołu. W wypadku stwierdzenia błędów w protokole okręgowa komisja powiadamia o nich właściwą obwodową komisję, wskazując jednocześnie sposób ich usunięcia. W skazania błędów w protokole i sposobu ich usunięcia należy dokonać w formie pisemnej.

Wprowadzenie danych liczbowych z protokołów głosowania do systemu elektronicznego będzie dokonywane dwukrotnie (tzn. wszystkie dane liczbowe z każdego protokołu będą wprowadzane przez dwie osoby na różnych terminalach). Procedura wprowadzania danych podlega kontroli okręgowej komisji wyborczej. Na żądanie pełnomocników komitetów wyborczych okręgowa komisja wyborcza może zlecić wykonanie wydruków kontrolnych z 3 wskazanymi przez nich obwodów głosowania w celu porównania danych z protokołami. Pełnomocnicy mogą otrzymać kopie wydruków sprawdzonych protokołów. Ograniczenie liczby wydruków jest podyktowane względami organizacyjnymi.

Po zarejestrowaniu danych ze wszystkich protokołów głosowania sporządza się wydruk wyników głosowania w okręgu. Pełnomocnicy komitetów wyborczych mogą wnioskować o porównanie wydruków i protokołów z wybranych 3 obwodów głosowania.

Mogą oni otrzymać kopie tych wydruków, a także zbiorczych wyników głosowania na senatorów.

Okręgowa komisja może sprawdzić dane zawarte w wydruku z wyliczeniami wykonanymi inną metodą; jeśli dane z wyliczeń dokonanych w różny sposób nie są identyczne, należy wyjaśnić przyczynę rozbieżności.

W okręgu wybrany na senatora zostaje kandydat, który uzyskał najwięcej ważnie oddanych głosów. Jeżeli dwóch lub więcej kandydatów otrzymało równą liczbę głosów, to pierwszeństwo w uzyskaniu mandatu ma ten kandydat, który w większej liczbie obwodów otrzymał więcej głosów. Gdyby natomiast liczba tych obwodów była równa, przyznanie mandatu następuje w drodze losowania (art. 17 Ordynacji wyborczej do Senatu). W takim wypadku sporządza się załącznik do protokołu zawierający zestawienie obwodów głosowania wraz z liczbą oddanych głosów na kandydatów, którzy otrzymali największą i równą liczbę ważnie oddanych głosów. Jeśli kandydata wyłoniono w drodze losowania, sporządza się dodatkowy załącznik do protokołu, zawierający opis przebiegu losowania. Komisja sporządza następnie w 2 egzemplarzach protokół wyników głosowania i wyników wyborów senatora w okręgu wyborczym. Do protokołu pełnomocnicy mogą wnieść uwagi z wymienieniem konkretnych zarzutów. Komisja jest obowiązana ustosunkować się na piśmie do wniesionych zarzutów. Niezwłocznie po sporządzeniu protokołu dane w nim zawarte są transmitowane do Państwowej Komisji Wyborczej. Tekst protokołu głosowania jest przesyłany do Państwowej Komisji Wyborczej telefaksem.

V. Podanie do publicznej wiadomości wyników głosowania i wyborów oraz przekazanie protokołów Państwowej Komisji Wyborczej

Zgodnie z art. 114 Ordynacji wyborczej do Sejmu okręgowa komisja wyborcza niezwłocznie podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania i wyniki wyborów w wyborach uzupełniających do Senatu. Podanie wyników następuje przez wywieszenie informacji obejmującej dane z protokołu.

Okręgowa komisja wyborcza przekazuje niezwłocznie Państwowej Komisji Wyborczej po jednym egzemplarzu protokołu wyników głosowania i wyników wyborów senatora w okręgu wyborczym. Wraz z protokołem przekazuje się wykaz zarzutów wniesionych przez pełnomocników oraz zajęte przez komisję stanowisko wobec tych zarzutów. Do protokołu należy dołączyć wykaz zarzutów wniesionych przez mężów zaufania w obwodach wraz ze stanowiskiem okręgowej komisji wyborczej wobec tych zarzutów. Z protokołami przekazywane są także nośniki informatyczne z zarejestrowanymi danymi z protokołów oraz z wydruków sporządzonych w okręgu.

Przekazywane dokumenty są dostarczane w koperach zaklejonych i opieczętowanych na wszystkich złączeniach; doręcza je Państwowej Komisji Wyborczej

przewodniczący okręgowej komisji wyborczej bądź osoba pisemnie przez niego upoważniona.

Pozostałe dokumenty z wyborów okręgowa komisja wyborcza przekazuje właściwemu dyrektorowi delegatury wojewódzkiej Krajowego Biura Wyborczego.

VI. Wykaz uchwał Państwowej Komisji Wyborczej wydanych przed 2000 r. stosowanych w wyborach uzupełniających do Senatu

W wyborach uzupełniających do Senatu stosuje się przepisy:

- uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 12 lipca 1993 r. w sprawie spisu wyborców dla wyborów do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 36, poz. 371 i z 1997 r. Nr 44, poz. 433),
- uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 1 lipca 1997 r. w sprawie regulaminów okręgowych i obwodowych komisji wyborczych powołanych do przeprowadzenia wyborów do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 40, poz. 415),
- uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 5 sierpnia 1997 r. w sprawie wzoru sprawozdania finansowego komitetu wyborczego w wyborach do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 50, poz. 482),
- uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 7 sierpnia 1995 r. w sprawie wzorów pieczęci okręgowych i obwodowych komisji wyborczych, stosowanych w wyborach do Sejmu oraz w wyborach do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 42, poz. 492),
- uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 9 sierpnia 1993 r. w sprawie wzoru zaświadczenia dla mężów zaufania do obwodowych komisji wyborczych w wyborach do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 42, poz. 422 i z 1997 r. Nr 46, poz. 455)

oraz odpowiednio stosuje się przepisy:

- uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 3 lipca 1997 r. w sprawie określenia wzorów potwierdzenia zgłoszenia do rejestracji okręgowej listy kandydatów na posłów i protokołu rejestracji okręgowej listy kandydatów na posłów oraz potwierdzenia zgłoszenia do rejestracji kandydata na senatora lub kandydatów na senatorów i protokołu rejestracji kandydata na senatora lub kandydatów na senatorów, stosowanych w wyborach do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 40, poz. 416),
- uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 12 sierpnia 1997 r. w sprawie wytycznych dotyczących zasad druku i przechowywania kart do głosowania oraz trybu ich dostarczenia obwodowym komisjom wyborczym w wyborach do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 21 września 1997 r. (niepublikowana).

**WYTYCZNE PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ W SPRAWIE ZADAŃ I TRYBU PRACY
OBWODOWYCH KOMISJI WYBORCZYCH W WYBORACH UZUPEŁNIAJĄCYCH
DO SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ IV KADENCJI WYBRANEGO W DNIU 21 WRZEŚNIA 1997 R.**

1. Zadania i organizacja pracy obwodowych komisji wyborczych

Obwodowe komisje wyborcze działają na podstawie ustawy z dnia 28 maja 1993 r. — Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 45, poz. 205, z 1995 r. Nr 132, poz. 640, z 1997 r. Nr 47, poz. 297, Nr 70, poz. 443, Nr 88, poz. 554, Nr 98, poz. 604, Nr 121, poz. 770 i Nr 141, poz. 943 oraz z 1999 r. Nr 49, poz. 483), zwanej dalej „Ordynacją wyborczą do Sejmu”, oraz ustawy z dnia 10 maja 1991 r. — Ordynacja wyborcza do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1994 r. Nr 54, poz. 224 oraz z 1997 r. Nr 70, poz. 443 i Nr 98, poz. 604), zwanej dalej „Ordynacją wyborczą do Senatu”.

Zadania obwodowej komisji wyborczej obejmują:

- 1) wykonanie prac i czynności związanych z przygotowaniem głosowania w obwodzie,
- 2) przeprowadzenie głosowania i zapewnienie sprawnego i zgodnego z prawem jego przebiegu,
- 3) ustalenie wyników głosowania w obwodzie i niezwłoczne podanie tych wyników do publicznej wiadomości,
- 4) sporządzenie protokołu głosowania w obwodzie i przekazanie go okręgowej komisji wyborczej,
- 5) przekazanie drugiego egzemplarza protokołu głosowania wraz z pozostałymi materiałami z głosowania wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta).

Obwodowa komisja wykonuje swoje zadania w sposób określony w regulaminie obwodowych komisji wyborczych, stanowiącym załącznik do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 1 lipca 1997 r. w sprawie regulaminów okręgowych i obwodowych komisji wyborczych powołanych do przeprowadzenia wyborów do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 40, poz. 415).

Członkowie komisji obowiązani są czynnie uczestniczyć we wszystkich pracach komisji, a w szczególności w szkoleniach oraz w przeprowadzeniu głosowania i ustaleniu jego wyników. W razie niemożności wzięcia udziału w pracach komisji z ważnych powodów członek komisji powinien uprzedzić o tym jak najwcześniej przewodniczącego komisji (§ 11 regulaminu).

Obsługę i techniczno-materialne warunki pracy obwodowej komisji zapewnia wójt lub burmistrz (prezydent miasta). W szczególności zwołuje on pierwsze posiedzenie komisji, wydaje członkom komisji zaświadczenia o członkostwie i pełnionej w komisji funkcji, wypłaca świadczenia przysługujące członkom komisji, zapatruje komisję w materiały biurowe, przygotowuje lokal do głosowania, sporządza i przekazuje spis wyborców, udziela pomocy przy przekazaniu i zabezpie-

czeniu kart do głosowania i pieczęci komisji, zapewnia także środki transportu, łączności itp.

Stosownie do § 3 regulaminu w ciągu 7 dni od powołania komisja odbywa pierwsze posiedzenie, na którym dokonuje wyboru przewodniczącego komisji i jego zastępcy oraz, po dokładnym zapoznaniu się z niniejszymi wytycznymi, ustala sposób wykonania swoich zadań.

Niezwłocznie po ukonstytuowaniu się komisji informację o jej składzie (z uwzględnieniem pełnionych funkcji) podaje się do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty. Zaleca się, aby informacja o składzie komisji była wywieszona w lokalu wyborczym.

2. Zadania obwodowej komisji wyborczej do dnia wyborów

W terminie ustalonym przez okręgową komisję wyborczą wszyscy członkowie komisji są obowiązani wziąć udział w szkoleniach w celu przygotowania się do wykonania zadań i czynności wyborczych. Przeprowadzenie szkoleń jest zadaniem okręgowej komisji wyborczej. Szkolenia będą poświęcone przede wszystkim omówieniu:

- organizacji przygotowań do dnia wyborów,
- sposobu przeprowadzenia głosowania w obwodzie,
- sposobu ustalenia wyników głosowania w obwodzie,
- trybu przekazywania protokołów głosowania okręgowej komisji wyborczej oraz postępowania z pozostałymi dokumentami z wyborów.

W czasie szkoleń członkowie komisji są obowiązani szczegółowo zapoznać się z treścią oraz sposobem sporządzenia protokołu głosowania w obwodzie na kandydatów na senatora. Do celów szkoleniowych należy wykorzystać kserokopie formularza protokołu oznaczone napisem „Egzemplarz szkoleniowy”.

Najpóźniej na cztery dni przed dniem wyborów obwodowa komisja skontroluje stan przygotowania lokalu, w którym odbędzie się głosowanie. W lokalu powinny znajdować się: godło państwowe, urna zdolna pomieścić wszystkie oddane karty do głosowania, pomieszczenia lub osłony zapewniające tajność głosowania, umieszczone w takiej liczbie i w taki sposób, aby zapewnić sprawny jego przebieg. Miejsca za osłonami powinny być wyposażone w przybory do pisania.

Na widocznym miejscu w lokalu wyborczym wywiesza się wyłącznie urzędowe obwieszczenia:

- o granicach okręgu wyborczego do Senatu i liczbie senatorów wybieranych w tym okręgu w wyborach uzupełniających,

- o numerach i granicach obwodów głosowania oraz siedzibach obwodowych komisji wyborczych,
- o zarejestrowanych kandydatach na senatora,
- plakat informacyjny Państwowej Komisji Wyborczej o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu.

W lokalu oraz na terenie budynku, w którym będzie przeprowadzone głosowanie, nie mogą być umieszczone plakaty i napisy o charakterze agitacyjnym (art. 42 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu). Kontroli w tym zakresie należy dokonać bezpośrednio przed dniem głosowania oraz ponownie przed rozpoczęciem głosowania, a w razie umieszczenia takich plakatów — o fakcie tym komisja powiadamia właściwe służby w celu ich usunięcia.

Komisja w swojej siedzibie powinna mieć zapewniony dostęp do telefonu oraz znać numery telefonów, pod którymi pełnione będą dyżury okręgowej komisji wyborczej oraz w urzędzie gminy.

Stwierdzone braki w przygotowaniu lokalu do głosowania komisja sygnalizuje wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta), a następnie sprawdza, czy zostały one usunięte.

W okresie poprzedzającym głosowanie przewodniczący zwołuje posiedzenie obwodowej komisji poświęcone organizacji pracy komisji w przeddzień i w dniu wyborów.

Zadaniem komisji jest odbiór kart do głosowania, formularzy protokołu głosowania, pieczęci komisji i spisu wyborców. Do wykonania tego zadania komisja wyznacza co najmniej dwie osoby ze swego składu, przy czym jedną z nich powinien być przewodniczący komisji lub jego zastępca. Komisja ustala także miejsce i sposób przechowywania odebranych materiałów do dnia wyborów. Odbierając materiały, upoważnieni członkowie komisji sprawdzają, czy:

- karty do głosowania zostały dostarczone w odpowiedniej liczbie oraz czy dotyczą właściwego okręgu,
- przekazano właściwą liczbę formularzy protokołu głosowania na kandydatów na senatora wraz z wydrukowanymi nazwiskami zarejestrowanych kandydatów (6 egz.),
- przekazano właściwy spis wyborców,
- wydana została odpowiednia pieczęć komisji (nazwa komisji i numer),
- przygotowane zostały dla komisji potrzebne materiały biurowe (poduszka do stempli, arkusze pomocnicze, przybory do pisania, papier, sznurek itd.)

Odbiór dokumentów wyborczych potwierdza się na piśmie, wymieniając rodzaj i ilość otrzymanych materiałów. Protokół odbioru otrzymuje organ dokonujący przekazania, a jego kopię włącza się do dokumentacji komisji.

Zgodnie z art. 31 Ordynacji wyborczej do Sejmu spis wyborców przekazuje się przewodniczącemu obwodowej komisji wyborczej w przeddzień głosowania; gdyby zatem przekazanie materiałów wyborczych wymienionych wyżej nastąpiło przed przekazaniem spisu, przekazanie spisu należy potwierdzić odrębnie.

3. Dzień głosowania

W dniu głosowania w lokalu wyborczym przy wszystkich czynnościach obwodowej komisji mogą być obecni mężowie zaufania, którzy przedstawiają komisji zaświadczenie wydane przez pełnomocnika komitetu wyborczego lub upoważnioną przez niego osobę, sporządzone według wzoru ustalonego przez Państwową Komisję Wyborczą uchwałą z dnia 22 lipca 1997 r. (Monitor Polski Nr 46, poz. 455). Mężowie zaufania zgłaszają się do obwodowej komisji w dniu głosowania. Komisja sprawdza zgodność treści przedłożonego zaświadczenia z ustalonym wzorem oraz tożsamość osoby okazującej zaświadczenie. Zaświadczenie o pełnieniu funkcji męża zaufania może być kserokopią oryginału i może także być przekazane faksem. Zaświadczenia wydane mężom zaufania przez pełnomocników różnych komitetów wyborczych mogą różnić się między sobą wyglądem i układem graficznym, ale ich treść musi odpowiadać wzorowi ustalonemu przez Państwową Komisję Wyborczą.

Do każdej obwodowej komisji wyborczej pełnomocnik każdego komitetu wyborczego, który zgłosił kandydata na senatora, może zgłosić po jednym mężu zaufania (art. 94 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu). Mężowie zaufania mogą nosić wyłącznie identyfikatory z imieniem, nazwiskiem i funkcją oraz nazwą komitetu wyborczego, który reprezentują. Wielkość identyfikatorów, a także ich układ graficzny nie mogą być zróżnicowane w takim stopniu, by wyborcy mogli je uznać za element agitacji wyborczej. Komisja w miarę możliwości powinna zadbać odpowiednio wcześniej o jednakowe identyfikatory.

Przewodniczący komisji bądź jego zastępca informuje męża zaufania o przysługujących mu prawach, tj. o dopuszczeniu go do obserwacji wszystkich czynności wykonywanych przez komisję w dniu głosowania. Powinien także wskazać mężom zaufania miejsce w lokalu wyborczym, które umożliwiłoby im obserwację przebiegu głosowania. Niedopuszczalne jest wykonywanie przez mężów zaufania jakichkolwiek czynności wyborczych w zastępstwie członków komisji. Nie mogą oni także udzielać pomocy wyborcom w czasie głosowania. Wykonywanie przez nich uprawnień nie może także utrudniać pracy komisji ani zakłócać sprawnego i tajnego przebiegu głosowania. Przewodniczący komisji bądź jego zastępca może wydawać polecenia o charakterze porządkowym, jeżeli uzna, że działania mężów zaufania wykraczają poza ich uprawnienia. Fakt ten należy odnotować w protokole (pkt 10 protokołu).

W dniu głosowania komisja zbiera się w lokalu głosowania w możliwie pełnym składzie na tyle wcześnie, aby wykonać wszystkie czynności związane z przygotowaniem głosowania, lecz nie później niż o godz. 5⁰⁰. Informację o godzinie rozpoczęcia pracy podaje się do

publicznej wiadomości, w szczególności przez jej wywieszenie w lokalu głosowania i w urzędzie gminy. Komisja powinna w tym zakresie współdziałać z wójtem lub burmistrzem (prezydentem miasta). Informacja ta jest niezbędna, aby mężowie zaufania mogli być obecni przy wszystkich czynnościach obwodowej komisji.

Przed rozpoczęciem głosowania obwodowa komisja:

- 1) przyjmuje dostarczone jej dokumenty wyborcze,
- 2) dokonuje przeliczenia kart do głosowania (jeśli komisja lub upoważnieni jej członkowie nie dokonali tego wcześniej),
- 3) ostemplowuje karty do głosowania swoją pieczęcią, używając kolorowego tuszu; karty stempluje się w oznaczonym miejscu. Państwowa Komisja Wyborcza zaleca ostemplowanie wszystkich kart do głosowania przed otwarciem lokalu wyborczego, tj. przed godziną 6⁰⁰. W razie niemożności wykonania tej czynności przed rozpoczęciem głosowania, należy ostemplować karty bezpośrednio po godzinie 6⁰⁰ w lokalu głosowania. Po ostemplowaniu wszystkich kart pieczęcią komisji należy je wraz z pieczęcią komisji odpowiednio zabezpieczyć,
- 4) rozkłada spis wyborców oraz karty do głosowania w sposób ułatwiający prowadzenie głosowania,
- 5) sprawdza, czy urna jest pusta, a następnie zamyka ją i opieczętowuje; urna powinna być ustawiona w takim miejscu, aby była przez cały czas głosowania widoczna dla członków komisji; możliwe jest także wyznaczenie jednego członka komisji (rotacyjnie), którego zadaniem będzie czuwanie nad urną,
- 6) sprawdza, czy w lokalu wyborczym znajdują się urzędowe obwieszczenia o granicach okręgu wyborczego, o granicach, numerach obwodów głosowania i siedzibach obwodowych komisji wyborczych, o zarejestrowanych w okręgu kandydatach na senatora oraz informacja o warunkach ważności głosu. W razie stwierdzenia braków w tym zakresie komisja podejmuje działania dla ich usunięcia,
- 7) sprawdza, czy w lokalu wyborczym, a także wewnątrz i na zewnątrz budynku, w którym znajduje się lokal, nie ma materiałów agitacyjnych, a w razie ich stwierdzenia zapewnia ich usunięcie. Czynności tej należy dokonywać przez cały czas otwarcia lokalu wyborczego dla głosujących.

O godzinie 6⁰⁰ komisja otwiera lokal wyborczy. Od chwili rozpoczęcia głosowania do czasu jego zakończenia komisja wykonuje swoje zadania w składzie co najmniej 3-osobowym, w tym zawsze z udziałem przewodniczącego komisji bądź jego zastępcy.

Członkowie komisji są obowiązani nosić identyfikatory; mogą to być np. kartoniki z imieniem i nazwiskiem oraz funkcją pełnioną w komisji.

Przed wydaniem kart do głosowania komisja:

- 1) sprawdza tożsamość wyborcy na podstawie dowodu osobistego lub innego dokumentu ze zdjęciem (art. 37 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu),

- 2) ustala, czy wyborca jest uprawniony do głosowania w tym obwodzie, sprawdzając, czy jego nazwisko jest ujęte w spisie wyborców; osobę wpisaną do spisu wyborców w danym obwodzie, a nie posiadającą odpowiedniego dokumentu tożsamości, dopuszcza się do głosowania po potwierdzeniu jej tożsamości przez dwie wiarygodne osoby znane członkom komisji (art. 37 ust. 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu).

Przy wydawaniu karty do głosowania komisja bacznie, aby fakt otrzymania karty wyborca potwierdził własnoręcznym podpisem w przewidzianej na to rubryce spisu. W wypadku odmowy złożenia podpisu, w rubryce spisu „Uwagi” czyni się adnotację „odmowa podpisu” i opatruje parafą przewodniczącego komisji lub jego zastępcy. Przy czynności potwierdzania przez wyborców otrzymania karty należy bacznie, aby podpisy składane były w miejscach (w linii) odpowiadających nazwiskom. Możliwe jest składanie podpisu bez odwracania spisu.

Na życzenie wyborcy komisja jest obowiązana wyjaśnić mu zasady głosowania do Senatu oraz warunki ważności głosów, zgodnie z informacją umieszczoną na karcie do głosowania.

Wyborcy wydaje się jedną kartę do głosowania. Komisja odmawia wydania ponownie karty niezależnie od umotywowania prośby wyborcy o jej ponowne wydanie (np. z powodu pomyłkowego wypełnienia karty przez wyborcę, zniszczenia jej itp.).

W dniu głosowania obwodowa komisja wyborcza może dopisać do spisu wyborców:

- osobę przedkładającą zaświadczenie o prawie do głosowania, zatrzymując zaświadczenie i dołączając je do spisu; odnosi się to także do osób, które na podstawie zaświadczenia chcą głosować w „swoim” obwodzie (wyborca pobrał zaświadczenie z zamiarem głosowania np. w innej miejscowości, a później odstąpił od tego zamiaru);
- osobę pominiętą w spisie, jeżeli z treści dowodu osobistego jednoznacznie wynika, iż stale zamieszkuje na terenie obwodu głosowania, a dział ewidencji ludności urzędu gminy potwierdzi telefonicznie lub w innej formie, iż nie otrzymał zawiadomienia o utracie przez tę osobę prawa wybierania;
- obywatela polskiego stale zamieszkującego za granicą, na podstawie ważnego polskiego paszportu; dane objęte spisem wpisuje się w odpowiednich rubrykach spisu na podstawie paszportu i oświadczenia zainteresowanego; w rubryce „Uwagi” odnotowuje się numer paszportu. Dokonując tych czynności, obwodowe komisje nie są uprawnione do żądania okazania dokumentów potwierdzających fakt zamieszkania za granicą, a jedynie opierają się na ustnym oświadczeniu osoby mającej zamiar głosować. Po dopisaniu obywatela polskiego zamieszkałego za granicą do spisu, obwodowa komisja jest obowiązana umieścić w paszporcie na ostatniej wolnej stronie przewidzianej na adnotacje wizowe odcisk swojej pieczęci i obok wpisać da-

tę głosowania. Wprowadzenie tego obowiązku powoduje, że przed dopisaniem do spisu obywatela polskiego stale zamieszkałego za granicą obwodowa komisja jest obowiązana sprawdzić, czy w paszporcie nie ma odcisku pieczęci innej obwodowej komisji. W razie wystąpienia takiej sytuacji należy odmówić dopisania do spisu, gdyż odcisk pieczęci obwodowej komisji w paszporcie świadczy o wcześniejszym udziale w głosowaniu. Umieszczanie odcisku pieczęci obwodowej komisji w paszporcie nie dotyczy przypadków, gdy do głosowania przystępuje osoba zamieszkała w kraju, której nazwisko jest ujęte w spisie wyborców, lub osoba z zaświadczeniem o prawie do głosowania, korzystająca z paszportu w celu umożliwienia ustalenia jej tożsamości.

Komisja nie jest uprawniona do dokonywania jakichkolwiek innych zmian w spisie wyborców.

W czasie głosowania komisja baczy, aby wyborcy głosowali osobiście (art. 33 Ordynacji wyborczej do Sejmu). Osobie niepełnosprawnej, na jej prośbę, może pomagać w głosowaniu jedynie inny wyborca; nie może to być mąż zaufania (art. 40 Ordynacji wyborczej do Sejmu). Zaleca się, aby pomocy nie udzielali członkowie komisji obwodowej. Niedopuszczalne jest głosowanie za innego wyborcę, w tym za członka rodziny, oraz przeprowadzanie głosowania poza lokalem wyborczym (dotyczy to także szpitali i zakładów opieki społecznej).

Dziennikarze wykonujący czynności zawodowe są obowiązani zgłosić swoją obecność przewodniczącemu komisji lub jego zastępcy, wylegitymować się legitymacją służbową oraz dostosować się do zarządzeń mających na celu zapewnienie tajności głosowania, jego powagi i ustalonego porządku. Dziennikarze nie są upoważnieni do przeprowadzania wywiadów w lokalu głosowania oraz do przebywania w tym lokalu przed rozpoczęciem i po zakończeniu głosowania.

Podczas głosowania przewodniczący komisji odpowiada za utrzymanie porządku i spokoju, czuwa nad przestrzeganiem tajności głosowania, zakazem prowadzenia agitacji i właściwym tokiem czynności podczas głosowania. Ma on prawo żądać opuszczenia lokalu wyborczego przez osoby naruszające porządek i spokój, a w razie potrzeby zwrócić się do komendanta właściwej jednostki Policji o zapewnienie koniecznej pomocy (art. 44 Ordynacji wyborczej do Sejmu). Przypadki zakłócenia głosowania odnotowuje się w protokole głosowania.

Głosowania nie można przerywać, chyba że w wyniku nadzwyczajnych wydarzeń zostanie ono przejściowo lub trwale uniemożliwione. Zarządzenie przerwy w głosowaniu, jego przedłużenie lub odroczenie komisja bezzwłocznie podaje do publicznej wiadomości i zgodnie z art. 41 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu przesyła zarządzenie okręgowej komisji wyborczej oraz wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta).

W razie przerwania lub odroczenia głosowania wskutek nadzwyczajnych wydarzeń komisja zapieczętowanie wlot urny wyborczej, a także, w odrębnych i opieczętowanych pakietach, spis i nie wykorzystane

karty do głosowania, a następnie urnę wraz ze spisem oddaje na przechowanie przewodniczącemu komisji. Pieczęć komisji oddaje się w takim wypadku na przechowanie zastępcy przewodniczącego lub innemu członkowi komisji. Nie wykorzystane karty do głosowania należy policzyć, chyba że okoliczności czynią to niemożliwym. Z czynności tych należy sporządzić protokół i podać w nim liczbę nie wykorzystanych kart do głosowania. Nie wykorzystane karty do głosowania oddaje się na przechowanie przewodniczącemu komisji.

Przed wznowieniem głosowania komisja stwierdza protokolarnie, czy pieczęcie na urnie nie zostały naruszone (art. 41 ust. 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu); dotyczy to także pakietów zawierających spis wyborców i nie wykorzystane karty do głosowania. Przerwanie lub odroczenie głosowania komisja odnotowuje w protokole głosowania.

Punktualnie o godz. 22⁰⁰ komisja zamyka lokal wyborczy; osobom przybyłym do lokalu przed tą godziną należy umożliwić oddanie głosu.

4. Czynności wstępne dotyczące ustalania wyników głosowania w obwodzie

Po zamknięciu lokalu wyborczego i po zakończeniu głosowania przez ostatnich wyborców komisja przystępuje w możliwie pełnym składzie do wykonania kolejnych czynności wyborczych. W lokalu wyborczym poza członkami komisji mogą przebywać mężowie zaufania. Ich obecność nie oznacza jednak prawa do liczenia głosów.

Pierwszą czynnością jest zaklejenie i opieczętowanie wlotu urny. Komisja przelicza następnie nie wykorzystane karty do głosowania, po czym pakuje je w odrębny pakiet, właściwie oznacza i opieczętowanie. Liczbę nie wykorzystanych kart do głosowania wpisuje się w pkt 5 (na stronie 1) protokołu głosowania w obwodzie.

Kolejno należy ustalić liczbę osób uprawnionych do głosowania. Jest nią liczba osób umieszczonych w spisie wyborców, łącznie z osobami dopisanymi przez komisję w trakcie głosowania (na podstawie zaświadczeń, z powodu oczywistego błędu i wyborców zamieszkałych za granicą). Tak ustalona liczba jest wpisywana w odpowiedniej rubryce protokołu (w pkt 2).

Kolejną czynnością jest ustalenie liczby głosujących, czyli osób, którym wydano karty do głosowania. Ustalenia tego dokonuje się na podstawie liczby podpisów potwierdzających otrzymanie karty do głosowania. Ustalona liczbę wpisuje się do odpowiedniej rubryki protokołu głosowania (pkt 4).

Komisja wpisuje liczbę otrzymanych kart do głosowania (pkt 3 protokołu). Na podstawie danych wpisanych już do protokołów w pkt 3, 4 i 5 komisja sprawdza rozliczenie kart do głosowania, tzn. czy liczba kart wydanych wyborcom i liczba kart nie wykorzystanych stanowią w sumie liczbę kart otrzymanych przed rozpoczęciem głosowania. W razie stwierdzenia niezgodności należy ponownie ustalić liczbę osób, którym wyda-

no karty do głosowania, a jeżeli wynik rozliczenia kart do głosowania będzie ten sam, przypuszczalną przyczynę niezgodności należy podać w protokole w pkt 10.

Po wykonaniu powyższych czynności komisja przystępuje do otwarcia urny; wcześniej sprawdza, czy pieczęcie na urnie oraz na wlocie do urny nie zostały naruszone.

Po otwarciu urny komisja wydziela karty całkowicie przedarte na dwie lub więcej części, których nie bierze się pod uwagę w obliczeniach. Karty te należy zapakować w opieczetowany pakiet, oznaczyć i odłożyć.

Wydziela następnie karty nieważne, tj. karty inne niż urzędowo ustalone lub nie opatrzone pieczęcią obwodowej komisji wyborczej (art. 102 ust. 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu). Karty te należy zapakować w pakiet, opieczetować i oznaczyć. Kart tych nie bierze się pod uwagę przy obliczeniach wyników głosowania.

Pozostałe karty są kartami ważnymi i tylko na ich podstawie ustala się wyniki głosowania. Liczbę tych kart wpisuje się w pkt 6a protokołu (czyli liczbę oddanych głosów). Gdyby liczba ta okazała się większa lub mniejsza od liczby kart wydanych wyborcom (pkt 4), przypuszczalne przyczyny tej niezgodności podaje się w pkt 7 protokołu.

Następnie komisja przegląda karty do głosowania i oddziela karty z głosami nieważnymi, tj.:

- karty, na których wyborca nie postawił znaku „x” w kratce przy żadnym nazwisku kandydata;
- karty, na których wyborca postawił znak „x” w kratkach przy nazwiskach więcej niż jednego kandydata.

Liczbę głosów nieważnych (kart z głosami nieważnymi) wpisuje się w pkt 6b protokołu.

Następnie ustala się liczbę głosów ważnych (kart z głosami ważnymi) i wpisuje się ją w pkt 6c protokołu.

Komisja ustala potem liczbę głosów oddanych na poszczególnych kandydatów, posługując się przygotowanymi arkuszami pomocniczymi z nazwiskami wszystkich kandydatów na senatora. Przeglądając po kolei karty do głosowania, zaznacza się przy każdym kandydacie oddany na niego głos. Po dokonaniu zliczenia głosów otrzymanych przez każdego kandydata wpisuje się je do protokołu w pkt 6d. Suma głosów ważnych oddanych na wszystkich kandydatów musi być równa liczbie głosów ważnych (pkt 6c). Natomiast suma głosów ważnych (pkt 6c) i nieważnych (pkt 6b) musi być równa liczbie oddanych głosów (pkt 6a). W wypadku niezgodności należy dokonać ponownego przeliczenia.

Następnie komisja wypełnia pozostałe punkty protokołu. Mężowie zaufania obecni przy czynnościach ustalania wyników głosowania mogą wnieść do protokołu zarzuty, które wpisuje się w pkt 9 protokołu bądź dołącza w formie odrębnego dokumentu, czyniąc o tym adnotację w pkt 9. Komisja obowiązana jest

ustosunkować się do tych zarzutów w pkt 10 lub dołączyć odrębne wyjaśnienie. W razie dołączenia wyjaśnienia komisji w formie odrębnego dokumentu adnotacje o tym czyni się w pkt 10. Protokół podpisują wszyscy członkowie komisji obecni przy jego sporządzaniu; opatruje się go pieczęcią komisji. Protokół sporządza się w 2 jednobrzmiących egzemplarzach.

Karty do głosowania pakuje się w odrębne pakiety (tzn. karty nieważne i karty ważne), opisuje się je i opatruje pieczęcią.

5. Zasady postępowania w razie skreślenia kandydata na senatora

Jeżeli w okresie po wydrukowaniu kart do głosowania, a przed dniem wyborów, okręgowa komisja wyborcza skreśli z zarejestrowanej listy kandydata na senatora, wówczas niezwłocznie zawiadamia o tym fakcie wszystkie obwodowe komisje wyborcze na obszarze swojej właściwości.

Ponieważ nie dokonuje się druku nowych kart do głosowania, okręgowa komisja sporządza informację o nowym, prawidłowym brzmieniu karty do głosowania przez odwzorowanie takiej karty ze skreślonym nazwiskiem. Informację o dokonanych skreśleniach i nowym brzmieniu karty do głosowania obwodowa komisja umieszcza w lokalu wyborczym przy obwieszczeniu o zarejestrowanych kandydatach na senatora. Niedopuszczalne jest odręczne dokonywanie na kartach do głosowania jakichkolwiek skreśleń i adnotacji.

Przy ustalaniu wyników głosowania obwodowa komisja traktuje skreślonego kandydata tak, jakby jego nazwiska nie było na karcie do głosowania.

Tryb postępowania przy obliczaniu i ustalaniu wyników głosowania jest zatem następujący:

znak „x” postawiony przy nazwisku skreślonego kandydata traktuje się jako dopisek; oznacza to, że:

- jeżeli wyborca postawił znak „x” w kratce obok nazwiska skreślonego kandydata oraz postawił znak „x” w kratce obok nazwiska innego kandydata, głos taki uważa się za ważny i oddany na tego innego kandydata,
- jeżeli wyborca postawił znak „x” tylko w kratce obok nazwiska skreślonego kandydata, głos taki uważa się za nieważny.

6. Podanie do publicznej wiadomości wyników głosowania w obwodzie na kandydatów na senatora

Niezwłocznie po sporządzeniu protokołu głosowania obwodowa komisja podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania na kandydatów na senatora (art. 105 Ordynacji wyborczej do Sejmu). Ponieważ podawane wyniki obejmują większość danych zawartych w protokofach głosowania, obwodowa komisja może posłużyć się w tym celu zapasowymi egzemplarzami protokołów. Można także wykonać kserokopię odpowiednich stron protokołu, np. umieszczając je na dużym arkuszu; w każdym wypadku wywieszona infor-

macja musi być podpisana przez członków komisji i opatrzona jej pieczęcią. W wypadku sprostowań dokonanych w protokołach komisja obowiązana jest podać je także do publicznej wiadomości.

7. Postępowanie z protokołem głosowania i innymi dokumentami z głosowania

Jeden egzemplarz protokołu głosowania na kandydatów na senatorów umieszcza się w kopercie, zakleja się i pieczętuje na złączeniach koperty oraz opisuje:

„Wybory uzupełniające do Senatu
województwo
istniejące do dnia 31 grudnia 1998 r.
Obwodowa Komisja Wyborcza Nr
w
(nazwa miasta, wsi)
ul.
tel.”

Kopertę przewodniczący obwodowej komisji wyborczej lub jego zastępca dostarcza okręgowej komisji wyborczej.

Przekazanie protokołu może być dokonane bezpośrednio do okręgowej komisji, a jeżeli zgodnie z ustaleniami organizacyjnymi utworzono punkty rejonowe — za ich pośrednictwem. Utworzenia punktów rejonowych dokonuje okręgowa komisja wyborcza. Tworzy się je dla tych obwodów, które są położone w znacznej odległości od siedziby okręgowej komisji, a także gdy na obszarze okręgu jest duża liczba obwodów, np. w aglomeracjach miejskich. Punkt rejonowy powinien mieścić się w urzędzie miasta, gminy lub dzielnicy, a jedynie w szczególnych wypadkach w innych pomieszczeniach.

W punkcie rejonowym protokół w zapieczętowanej kopercie może odbierać wyłącznie osoba upoważniona przez okręgową komisję wyborczą, a przekazanie protokołu potwierdza się na piśmie; protokół dostarcza się okręgowej komisji wyborczej w zapieczętowanej kopercie.

W czasie przewożenia i przekazywania kopert z protokołami mogą być obecni mężowie zaufania. Przy odbiorze kopert z protokołami w okręgowej komisji wyborczej mogą być obecni także pełnomocnicy komitetów wyborczych.

Przed przekazaniem protokołu głosowania w obwodzie okręgowej komisji wyborczej przewodniczący obwodowej komisji ustala z członkami sposób komunikowania się w razie potrzeby zwołania posiedzenia obwodowej komisji wyborczej, jeśli stwierdzone błędy i omyłki będą wymagały sprostowania przez obwodową komisję oraz sporządzenia nowego protokołu i podania ustalonych wyników głosowania do publicznej wiadomości.

Drugi egzemplarz protokołu głosowania, spis wyborców wraz z dołączonymi do niego zaświadczeniami o prawie do głosowania oraz sporządzone wcześniej pakiety zawierające posegregowane karty do głosowania, a także wszystkie arkusze pomocnicze i nie wykorzystane formularze protokołu (także błędnie wypełnione), pakuje się w jedną paczkę, którą opisuje się, pieczętuje i zabezpiecza. Materiały te przekazuje się, w sposób ustalony wcześniej z wójtem lub burmistrzem (prezydentem miasta), do urzędu gminy jako

depozyt. Pieczęć obwodowej komisji wyborczej przewodniczący przekazuje wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta) w terminie późniejszym. Dokumenty wyborcze stanowiące depozyt przechowywane są w archiwum urzędu i mogą być udostępnione wyłącznie w związku z postępowaniem w trybie protestów wyborczych, za zgodą przewodniczącego lub sekretarza okręgowej komisji wyborczej.

8. Wykaz uchwał Państwowej Komisji Wyborczej wydanych przed 2000 r. stosowanych w wyborach uzupełniających do Senatu

W wyborach uzupełniających do Senatu stosuje się przepisy:

- uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 12 lipca 1993 r. w sprawie spisu wyborców dla wyborów do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 36, poz. 371 i z 1997 r. Nr 44, poz. 433),
- uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 1 lipca 1997 r. w sprawie regulaminów okręgowych i obwodowych komisji wyborczych powołanych do przeprowadzenia wyborów do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 40, poz. 415),
- uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 5 sierpnia 1997 r. w sprawie wzoru sprawozdania finansowego komitetu wyborczego w wyborach do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 50, poz. 482),
- uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 7 sierpnia 1995 r. w sprawie wzorów pieczęci okręgowych i obwodowych komisji wyborczych, stosowanych w wyborach do Sejmu oraz w wyborach do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 42, poz. 492),
- uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 9 sierpnia 1993 r. w sprawie wzoru zaświadczenia dla mężów zaufania do obwodowych komisji wyborczych w wyborach do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 42, poz. 422 i z 1997 r. Nr 46, poz. 455)

oraz odpowiednio stosuje się przepisy:

- uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 3 lipca 1997 r. w sprawie określenia wzorów potwierdzenia zgłoszenia do rejestracji okręgowej listy kandydatów na posłów i protokołu rejestracji okręgowej listy kandydatów na posłów oraz potwierdzenia zgłoszenia do rejestracji kandydata na senatora lub kandydatów na senatorów i protokołu rejestracji kandydata na senatora lub kandydatów na senatorów, stosowanych w wyborach do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 40, poz. 416),
- uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 12 sierpnia 1997 r. w sprawie wytycznych dotyczących zasad druku i przechowywania kart do głosowania oraz trybu ich dostarczenia obwodowym komisjom wyborczym w wyborach do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 21 września 1997 r. (niepublikowana).